

„R A J A.“

3. BEGUN.

„Čuj, po polji ljut vihar razsaja,
 Kakor gladen volk po hosti tuli:
 Srečen, kdor pod mirno streho biva.
 Mirno? Mira ni v Ercegovini!
 Kakor divja zver se Raja plaši,
 Po zakotih skrivnih se potika,
 Divji turški zlobi se umika.
 Zdaj otroci ste pod streho zbrani
 Kakor drobna piščeta pod kokljo,
 Ki jih krije z gorkimi peruti.
 Jutri, predno beli dan zasije,
 Zor visoke gôr zlati verhove,
 Mi prognani morda iz te kočé,
 Borne kočé, vendar ljube kočé,
 V daljne tuje kraje pobežimo,
 Tje, kjer turška sila ne razsaja.
 Ercegovci smo, nesrečna Raja!
 — Čuj, kdo terka v pozni, burni noči?
 Pojdi, Mara, ôdpri tajcu duri;
 Potnik bode, ki je pot izgrešil.
 Siromaki smo a dobro dôšel
 Nam je potnik pod ubožno streho.
 — Božja milost! Marko, kaj ti tukaj?
 In v naročji dete! — Kje je Nada,
 Kje je hčerka moja, žena tvoja?
 Kaj molčé mi kvišku kažeš z rôko?
 Tvoja roka je kervava! Marko!
 Kje je Nada, kje je dete moje?
 — „Tam kjer ni se več ji bati Turka!“
 — „Tiho žena! Sin govôri jasno,
 Siva naj se ti ne smili glava;

Nož naravnost v persi mi zasadi:
Ercegovec sem in znam terpeti.“ —
— „Bil sem v gozdu, žena sama v koči,
Krik začujem, krik predobro znan mi.
Urno planem, tečem proti koči,
Kaj zagledam? groza! — dva beriča,
Bog ubij te, Beg, in tvojo mater:
Dva kragulja, krotka golobica —
Nada moja trepeta med njima!
Med nje planem, v stran beriča treščim,
Zgrabim ženo — urno proti gozdu!
Lahko breme — za menoj beriča!
Blizo že sem gozdu — tu ob kamnu
Izpotakne noga se mi kleta!
Vraga blizo; tu zavpije Nada:
Pusti mene, Marko, reši dete!
In potegne nož mi izza pasa,
Zasadi si v persi nož globoko.
Z bogom, Marko, beži, reši dete!
— Tu je dete!“ — — — —
— — — „Bog te, sin, tolaži!
Tiho, žena! serca mi ne terga;
Molči, idi, zberi, kar je v koči;
Jutri zgodaj pojdete čez mejo.
Sin, ti spremliš ženo in otroke.
Jaz pa skličem Raje starešine;
Kar mogoče, vse smo preterpeli!
Kri naj teče, zdaj naj puška sodi:
Umri Raja, ali prosta bodi!“ —

B. M.

GOSPOD MIRODOLSKI.

Lepi so kraji z visokimi gorami, bistrimi jezери in germečimi slapovi, daleč slujejo po svetu okrog in njih lepote glas vabi nebrojno število srečnih ljudi v njihovo krilo. S takimi lepotami ni se mogel ponašati kraj, kjer si je bil postavil šator gospod Mirodolski. Dolinica ne preširoka; griči ob stranéh, višji in nižji, z njivami po čez prepašani, po njih verhovih prijazne vasice s tremi, štirimi belimi kočami na pol skritimi med sadnjim drevjem; v dolu polja, travniki, pa bistra voda po sredi tekoča — to ni nič posebnega; ali imel je ta kraj nekaj tako prijetnega, tako ljubega, da se je moral prikupiti vsakemu, zlasti kedor se je umeknil v njegovo krilo iz mestnega hrupa in nemira, in po pravici se je imenoval „Tihi dol.“ Tu se ni bilo bati gospodu Mirodolskemu onih pustih ljudi, ki se z dolzega časa, „belega kruha pijani“ zapustivši mesta s pomladi razsipajo po deželi, one nesrečne nadloge, ki tako lahko najlepši kraj pristudi pravemu narodoljubu.

Gospoda Mirodolskega domovje bilo je na severni strani Tihega dola v stranski dolinici; srednje visoke gore s temnim smerečjem obraščene branile so jo merzlih severnih sap; proti jugu odperta, dajala je lep razgled po vsej prijazni dolini. Ob stranéh bili so prijetno namešani gozdi — bukve, gabri, breze, mecesni, z gostim germovjem pod sabo, ki daje mnogoverstnim tičem zavetja in hrane.

Hiša je stala ob kraji goré, tam kjer se je začejala polagoma dvigati iz ravnine. Mimo hiše po sredi verta tekal je po belem kamenjšči bister studenec, zlivajoč se po kratkem a prijetnem toku v „veliko vodó.“ Lep kos gozda ob stranéh bil je imovina gospoda Mirodolskega, polje do velike vode vse njegovo! Srečni gospod Mirodolski!

Predno je prišel gospod Mirodolski v té kraje, dolinica, zdaj njegova, ní imela posebnega imena. On jo je kerstil, dal ji je lepo ime: „Mirni dol!“ Hitro se je bilo med ljudstvom ukoreninilo to prijazno in tako primerno ime; in ne samo to! dali so celo po domovji ime posestniku; imenovali so ga, morebiti ne vedóč mu pravega imena, sploh samo mirodolskega gospoda; in tudi mí, dasi mu vemo pravo ime, zvali ga bodemo vedno samo gospoda Mirodolskega. Dasi tako radi vstrežemo — ta je prva naša zapoved — čestitemu bralcu, in kako še le ljubeznjivi bralki! — pravega imena našega prijatelja od nas vendar ne zvedó — zakaj? še tega jim ne povemo; morebiti za to, ker gospod še živi in ker bi mu bilo neljubo, ako ga motimo v srečnem njegovem zavetji, morebiti nam kaj drugega brani, kedo vé?

Za to pa, upamo, ne bodo brali z manjšo pozornostjo, z manjšim veseljem te povesti; da bi jo le brali s toliko radostjo, s kolikoršno jo mí pripovedujemo, da bi se jim sčasom tako priljubil, kakor nam, gospod Mirodolski; da bi ga prijazno spremljali v veselih in žalostnih urah, katere mu je tudi prinesel življenja večér.

Ce jim pa tudi zamolčimo pravo ime — to pa skoraj zvedó, samo nekoliko poterpljenja, kedó je bil in kaj je bil gospod Mirodolski.

I.

Kaj je sreča človeška? — Vsak hrepení po njej, vsak leta za njo; vsak je išče v drugi podobi; ta si nabira blaga, ta hlepi po časti in slavi. Več ko je dosegel, bolj mu rase poželenje — neugasna žeja! Delo in trud, nepôkoj in skerb ne dajó mu oddihljaja, časa, da bi vžival, kar je pridobil. Ta meni izvoliti boljši del; kakor od cveta do cveta lahkokrili metulj, leta od veselja do veselja, da mu moči oslabé, da se mu slednjič pristudi veselje, da toži na zadnje s kraljevim pevcem: Vse prazno, vse ničevo!

Ni-li zares dano človeku srečnemu biti? — ne vse življenje — vživati samo nekoliko kratkih srečnih trenutkov, ko se je nagnilo življenje, ko se mu solnce bliža zatonu? Naj bode viharen dan — človek je na svetu, da se bori in terpi — ali ne smé želeti vsaj mirnega, srečnega večera?

Redka eveticea je sreča v tej „solzni dolini“; išče je vsak: najde jo malokedó. — Krivo podobo si ljudjé delajo o njej; večina je išče po visokih gorah: misli si jo kakor ponosno visoko rastlino, ki z gorečimi bojami vabi že od daleč potnikovo oko, ki mu mami duh z močno vonjavo. A podobna je pobožni vijolici, ki skromno

evete in diši v tihem germu skrita. Iščejo je povsod, a ona evete samo v blagem človeškem serci.

Blago torej bodi tvoje serce in sreča bo tvoja? O da bi bilo zares vedno tako, da bi samo blago sercé že srečnega delalo človeka! A kaže nam življenje, da človek z najblažjim srcem more biti, in je tudi tolikokrat, tako nesrečen! A to je gotovo, da prave sreče ni brez dobrega serca.

Dobro serce je imel gospod Mirodolski in mirno vest, ki mu ni nič huđega očitala. Ali to ni še sreča!

Dokler je človek še mlad in krepák, dokler mu vre po žilah gorka kri — „veselo mu tiči pojo“, ves svet je njegov; kamor položi trudno glavo, tam je domá, vse mu je prijazno, vse mu vrata odpira in serce. A pridejo leta, sivi se mu glava, pešajo moči, — tedaj se mu zbuja v serci neznano prej hrepenenje po miru in pokoji, po tihem kotu, kjer bi preživel, kar mu je ostalo dní. Košček svoje zemlje si želi, mirno streho, svoje ognjišče pod njo, in okolo ognjišča — o huđó je človeku, zapuščenemu, samemu na svetu zatisniti trudne oči! Ljube mehke ročice naj mu jih zatisnejo, sladke otročje roké!

Ko je bival modri Solon za gosta pri mogočnem kralji lidijskem, katerega bogastvo je dandanašnji v prigovoru, razkaže mu nekega dné kralj vse svoje neizmerne zaklade; po tem ga vpraša, kedo se mu vidi naj srečnejši na svetu. Modri Atenjan imenuje mu neznano imé, imé Tela, skromnega Atenjana: in zakaj? „Imel je Tel Atenjan lepe in pridne otroke, in njegovi otroci so imeli otroke, in vse je videl žive in zdrave.“

Oj srečen gospod Mirodolski! Zmeren v mladosti, delaven v krepkih letih, vživaš zdaj mir in pokoj na stare dni. Na svoji zemlji bivaš, pod svojo streho, in tvoj je najlepši dar nebeški: življenje ti lepšati dve hčerki, dve ljubi, pridni, lepi hčerki. Katero imaš rajši? sam ne veš, to pa veš, da bi nobene ne dal za vse zaklade sveta. —

Navada je pisateljem, da vestno, natanko popisujejo osebo, s katero seznanjajo svojega bralca — lase in oči, lice in život, hojo in obleko. Mi ne bodemo popisovali hčer gospoda Mirodolskega. Glasovita je bila lepota Helene, za katero je storilo smert toliko slavnih junakov v kervavi vojski; z eno besedo je ne popisuje Homer; samo to nam poroča vestni poročevalci: Ko so jo videli stari junaki trojanski, šepetali so si na uho: Vredna je kervave vojské! Tako poročamo tudi mi, kaj so govorili ljudje o hčerkah gospoda Mirodolskega: „Z o r a je kakor mati božja v velikem — in B r e d a, kakor sv. Marjeta v stranskem oltarji.“ Ko ste šli v nedeljo praznično opravljeni sè svojim očetom v cerkev, stali so ljudje, ženske in moški, ter zamaknjeni gledali nebeški podobi, toliko da niso pripogibali kolén pred njima. —

In mati? — Razširjena je bila vera pri starih Gerkih, da prevelika človeška sreča zbuja zavist bogovom. Kedor se je torej presrečnega čutil, daroval jim je prostovoljno, kar je imel najljubšega

na svetu. Ako bi bil tudi imel gospod Mirodolski to žalostno vero, ni se mu bilo bati. Daroval je bil, dasi ne prostovoljno, kar mu je bilo najljubše na svetu. Zvesta mu družica v viharnem življenji, máti njegovih otrok, s katero je upal preživeti v mirni sreči, v objubljeni deželi poslednje svoje dni, ní mu izpolnila zadnje želje! — Kmalo potem, ko je stopil v pokoj ter preselil se v te kraje, zapustila ga je, preselila se v pravo objubljeno deželo, deželo večnega mirú. Kedór je videl v tem žalostnem času nesrečnega moža, ne bil bi mislil, da si kedaj opomore. Vendar — čas ima zdravilo najhujšim ranam in človek ne veruje sam, koliko mu je moči terpeti. In — to je bilo pač najboljšo zdravilo — saj ní bil sam; pustila mu je draga družica dve cvetoči hčerki v spomin in tolažbo. Kadar se mu je obnovila žalost, zbudilo se hrepenenje po izgubljeni tovarišici, kadar je želel videti ljubo njeno obličje, mile njene oči, ozerl se je v Zoro ali Bredo, katera je bila ravno poleg njega: obé ste bili podoba svoje matere. Ni čuda torej, da je tako ljubil svoji hčeri; ljubezen do žene združila se mu je z ljubéznižo do otrok. Zapustila je bila blaga žena svoje ljube, vendar niso bili zapuščeni; bivala je nevidna med njimi; njen duh, njen blagoslov je plaval vedno nad ljubo družinico, nad vsem prijaznim domovjem. Resnične so besede pesnikov:

Kraj, koder dober, blag je človek hodil.
Ostane posvečen na večne čase!

(*Dalje.*)

B. M.

DUNAJSKE ELEGIJE.

III.

Oj siromak, v serce se smiliš slovenski mi jezik,
Kaj počnejo s teboj naši pisatelji vprek!
Na Prokrustovo te razpenjajo posteljo kruto,
Da ti udje, kosti pokajo, stokajo: joj!
Blágo ubrane sladkó žalujejo, jokajo gosli,
Zdaj veselo pojó v rokah umétnikovih.
Ali gorjé! — Uhó te boli, sercé se ti keróí,
Ako nevkretne roké dergnejo, praskajo jih. —
Vsak rokodél učil se je mlad sukáti orodje:
Kládivo, klešče kovač; sveder, sekiro tesár.
Vsak rokodél se učí, učí se in vadi umetnik,
Sam pisatelj, poet, bratje! bi se ne učil? —
Gledalo ní okó, uhó ní čulo posvétno
Kar je gledal in čul pesnik zamaknen v nebó.
Gleda svetá neizmerno gorjé, jok čuje človeštva,
Težko, prepolno sercé poka mu, duška želi.
Ali kakó posvetnim ljudém nebeške podobe
Razodeváti, da svet vidi in čuti, kar ón.
Misel se brani in čut oklepa okorne besede,
Mavra nebeška takó brani persternih se bój.
Vadi se, pesnik, torej, neutrudno se učí jezika,
Da ti bode mehák, gibčen, pokoren, volján.

Kar zakladov imá, kar drazega kamenja hrani,
Biserov in zlata, tebi odkrije naj vse;
Kar kreposti je v njem, ti znaaj in kar je sladkosti;
Tebi doni in germi, tebi naj joka sladkó. —
Blagi Preširen, ki nov si jezik dobrotno nam vstvaril,
Sládsko ubrane zlaté gosli zapustil si nam;
Srečen si ti; bivajoč v nadzémeljskih, mirnih višavah
Ti ne čuješ, kar, oh! čuti, terpéti je nam! —

B. M.

Ð D E R T N I K.

Podoba iz kmečkega življenja.

O s e b e :

Gregor, kmet; Barba, žena njegova; Tine, 7leten, Ančka, 5letna: — otroka; Kalán.
Kmečka hiša; večer.

II. Prizor. Kalán in prejšnji.

Kalan (s krošnjo na herbtu): Bog daj dober večer!

Gregor in Barba: Bog ga daj!

Kalan (razpertujoč krošnjo): Nu, káj me gledate, káj ne poznate več Kalana, ali ga nočete poznati? Kalan sem, Jernej Kalan s Kozjega verha, hišne številke — ne! hišne številke ní imel naš grad, kakor cesarska hiša na Dunaji! Nič ne škodi, za to pa ni bilo soldata v našo hišo, mislim, da je nimajo v tistih svojih debelih protokolih. Gostač sem; vaš sosed; ní tega pet lét, kar sem bil pri vas; pa bi me ne poznali? O svetem Matiji je bilo; dobro sem bil pogodil takrat; bili ste ravno volí prodali; in kupili ste od mene sukná, lepega sukná, materi za krilo. Nu, kako pa zdaj? Ne bo nič kupčije? Dobro blago imam, fino blago, „robo da poka“, kakor pravimo Teržáčani. Vsaka reč le en čas terpi; tisto krilo, mati, da si dobro blago, ne bo več za v nedeljo. Poglejte, tu bo kaj za vas.

Barba. Pustite, pustite, kaj boste razkladali? krilo je še za potrebo — kak drug krat; huđi časi, težki davki — slaba letina — —

Kalán. Oče Gregor! ne poslušajte matere — njih god bo prihodnji teden. Če niste ravno pri denarjih, kaj to? Saj ni, da bi moralo biti pri tej priči; znanca sva; jaz nisem hudoben človek, ne bojte se, ne bom vas hodil nadlegovat; *jaz vas ne bom pre—* (zase:) Jezik za zobmi! (glasno:) Kader boste mogli in kolikor boste mogli. Tudi vam bo kaj treba, oče!

Gregor. Ne, na upanje ne, Jernej! Kader pridejo boljši časi! Zložite zopet svoje blago, nocoj ne bo kupčije.

Kalán. Torej z vami ní nič, kakor vidim. Kaj pa tukaj? (proti otrokoma) Tu imate nekaj drobiža! Vaše?

Gregor. Naša otroka.

Kalán. Lepa otroka; bog jima daj srečo. Nu, ti dečko, kaj se tako deržiš? Ne bom te ne! Bliže stopi, káj se me bojiš?

Tine. Jaz se nikogar ne bojim.

Kalán. Tako je prav! (bliža se mu:) Krepak dečko, serčan junak, to vam bo enkrat lep vojak; káj?

Tine. Zakaj pa ne, če bo treba?

Kalán. Ej, saj ni tako hudo; jaz sem bil tudi pri vojakih, pred sovražnikom sem stal, in ni me bilo konec; samo tukaj le me je malo zaserbelo, kakor bi me bil komar pičil; ali kmalo je bilo dobro. Radi so me imeli; nerodno so me pustili, ko sem bil doslužil, mislim, da so me hoteli narediti za generala; bog ve? Kako ti je ime, junak?

Tine (že nejevoljen:) Tine!

Kalán. Tine, Valentin, lepo ime, skoraj gosposko ime! Nu, Tine, ali bova midva kaj? Hlač ti bo treba, kakor vidim, té niso več, da bi dejal —

Tine (razžaljen:) Kaj vam mar moje hlače? dobre so zame!

Kalán (zase:) To si pa zopet prav zavozil, Kalán! (glasno:) Koliko si star, Tine?

Tine. Sedem let!

Kalán. Sedem let, torej že v šolo hodiš?

Tine. Ne; domá se učim; brati že znam; drugo leto pojdem v šolo.

Kalán. Oče, zakaj ne pošiljate sina v šolo?

Gregor (v zadregi) — — Doma ga potrebujem — moj bog! — ní vse tako, kakor bi si človek želel! — — (Nekoliko časa vse tiho.)

Kalán. Torej s tabo ne bo tudi nič kupčije. Kaj pa ti, krotka jerebičica? Kako ti je imé? (Ančka se stisne k materi.)

Barba. Ančka.

Kalán. Nu Ančka, kako bó? Ta mi še odgovora ne dá. Tako je prav; le pridna bodi, pa matere se derži; pri materi je najbolje. — Torej, kakor vidim, kupčije ne bo nocoj. Ni prave volje! Ali prenočišča mi pa vendar daste oče? pozno je že, ní da bi dalje hodil.

Gregor. Tega ni treba prositi. Saj še berača ne gonimo od praga, nikar pa vas!

Kalán. Vas, vas! Jernej se mi pravi, Jerneja me imenujte, pa tikajte me, oče, kakor ste me nekedaj, pa bo prav!

Gregor. Kakor te je volja; samo — postelje nimamo pripravljene.

Kalán. Postelje? Jaz pa postelja! Kamor ležem, tam obležim: vsaka klop mi je prav; snop slame, če je, dobro; če ne, pa tudi prav. Terde ude imam, samo herbet mi je malo oguljen — ta nesrečna krošnjaja! Dokler je človek še mlad in krepak, še se izhaja; ali kader ima človek svoje štiri križe in zraven še kljuko na sebi, potem se mu že utepa! In pa vedno od hiše do hiše, v mrazu in vročini. Prej je bilo še, ko je bilo še nekaj denarja v deželi — človek je vendar nekaj zaslužil; ali zdaj, kamor se pride, siromačija, beraštvo! Kolikokrat je treba terkati na vrata, da se enkrat odpró,

koliko prestopiti pragov, da človek prodá vatel trakov! Žalostne čase smo doživeli, oče!

Gregor. Res, žalostne čase!

Kalán. Kako pa vam, oče?

Gregor. Kakor je božja volja!

Barba (prinese snop slame, ter posteljo napravlja). Samo — prepozno ste prišli, večerjali smo že.

Kalán. Ej kaj to? jaz nisem izbirčen; kos kruha, če je še tako črn, še tako terd, pa verč vode; in večerja je gotova.

Barba. Kruh nam je ravno pošel: — saj veste, — kjer so otroci! —

Kalán. Kaj pa, ko bi se od soseda kaj prineslo. Saj še toči Jerín — ne? —

Barba. Kaj pa, da še toči, ali (v hudi zadregi) — pozno je že — Saj bi bila že sama šla — ali —

Gregor. Žena! Ti se ne znaš legati, in jaz tudi ne. Govorimo naravnost! Beliča ni pri hiši, na upanje nič ne dobimo, in tudi nočemo!

Kalán. Ej, kaj pa to, zakaj pa prej niste povedali, to ni nič posebnega, da je včasi kmet brez gotovine. Náte, mati! en polič vina, pa kak prigrižljaj, kar je! (Barba odide).

Gregor. Kaj bi ti dalje prikrival? saj je vse zastoj! Jernej! prišel si k nam v žalostnem času. Nocoj te moremo še prenočiti — jutri bi te ne mogli več! — Jutri bomo — sami iskali prenočišča!

(Konec.)

B. M.

POPOTNE PESMI.

I.

Na Tuskem jezuru.

Oj jezero ti med gorami!
Kako se smehljaš mi ljubó!
V zibeli se dete smehlja takó;
Pokojnih valóv ti dih ne drami.
V nebeški se luči mi koplje teló,
V radósti koplje se duša moja;
Zdravilo v serec mi kaplje sladkó
Mirú in pokoja! —
Pozdravljeno mi, oj jezero bodi!
Ob bregu zeleni stojé ti griči:
Prijazne vasice, beli gradiči
V kristalni se tvoji gledajo vodi.
In zad velikanske goré
Visoko v sinje nébo molé
Snežéne verhove! —
Po sredi jezéra bistre valove
Ponosno ladija naša delí,
Veselih nosi družbo ljudi;
Veselje tu sije iz vsakega lica,

Prijazna med njimi govorica,
Nedolžne šale in smeh glasán
Razlega se v jasni gospodov dan! —
— Oj tiho, tiho, miruj
Posvetni šum; iz daljave, čuj!
Kaj milo doní mi? — Orglje pojó
In z njimi pobožni glasovi! — Naprej!
Zasuče se ladija — pod goró
V jezero se mirno skalica, glej!
Z germovjem obraščena spenja,
In sredi zelenja
Prijazna cerkvica bela stoji,
V njej množica zbrana kleči
In poje! —
Kaj sólze okó zalivajo moje?
Donite, oj donite
Glasovi družbe pobožne!
Spomíne sládko-otožne
Vi v persih mi rahlo budite;

Oh! moje mladosti zlaté	Mir plava in sreča nad tábo;
Pozdravlja me zorni obráz.	Oj blagor ljudém, ki so v tebi zbrani!
Otročja leta, o zlati čas!	Jaz tujec, popotnik, sám
Po tebi tekó mi na tihem solzé! —	Mimó se dalje peljám,
Prijazna cerkvica, z bogom ostani!	Mir, srečo sem pustil za sábo!

II.

Lepoto zemlje pródate na drobno,
Oj Švicarji gorjanci! Brez prestanka
Zlató vam nosi Rus, Francoz, Hispanka;
Anglež gvineje šteje vam resnobno.

Povejte, zdi-li vam se to spodobno?
Povsod pri vas nastavljena je zanka,
Da vjame vanjo se podoba franka;
Vse za prodájo zdi se vam sposobno.

Hotél pri vas že nosi vsaka gora,
Kjer malo se dobó za mnogo plače,
Lednika ne pustite brez zapora.

Tá pesmi kos zapoje mi domače,
Tá trobi v rog — plačati vse se mora:
Zastonj še divja koza tu ne skače.

III.

Noben se kraj primérjati ne more
S teboj, o Švica, zemlja óudovita!
Lepote polna mera je razlita
Óez jézera, doline ti in gore.

Ves svet bi stavil tukaj si šatore,
A nekaj potnik ti lehkó očita:
Žén ni ti obdarila Afroditá
Z lepoto, ki ti krije vse prostore.

Snežnikov trojih visokost, krasota
Velika res je — treba ni dokaza;
Lednikov, slapov polna vsa so kota.

A sit snegá, ledú sem že in mraza;
Pogled gorak si lepega života
Želim in svit prijaznega obraza!

B. M.

I V A N Š L A V E L J.

I.

Rojstni dom.

Ivan Slavelj rodil se je v borni koči male slovenske vasi. Njegovi predniki so jo bili postavili iz lesa, pokrili jo sè slamo, ter operli na skalnat rob, da bi ji dajal moči in stalnosti. Ob času rojstva našega Slavlja bila je kočá še krepka, samo streha je bila pri-

čela že pešati, ter primorala starega Slavlja, da jej je večkrat zlezal na rebra, ter naj bolj oslabela mesta zasul s pezdinjem in drugim drobižem. In ker je skalnati rob podpiral samo severno stran, staro poslopje se je pa nagibavalo tudi proti zahodu, poseka umni gospodar v svojem smerejši dvoje débel, ter pride ž njima tudi zahodu na pomoč. In posreči se mu. Koča stoji zdaj terdno, ter daje prebivalcem stanovanje in gorkoto.

Ti pa, dragi bralec, ki si vaju družega sveta, ki nosiš obleko, katera morda ni veliko manj vredna, kakor vse Slavljevo posestvo in ki zakosiš opoludne več, kakor Slavelj in njegova družina ves teden, ti si lahko misliš, da ni pričakovala svila in mehka blazina mladega Slavlja, ko se je imel poroditi, ter v leseni koči stopiti v to solzno dolino.

Mnogo smo se trudili, vendar le malosti poizvedeli o tej ime-nitni uri.

Viri nam pripovedujejo, da je Slaveljka še dva dni pred porodom kopala na njivi, ter prinesla za južino in večerjo še sama na glavi vode od sosedovega žleba. Potem pa, ko se je vlegla, vzame gospodar tudi gospodinjstvo v svoje roke in opravlja z vestjo kuho in kurjavo. Da bi pri vednem letanji ne tergal si dražih podplatov, sezul je visokocevno obuvalo, ter golonog v kratkih hlačah do kolén gospodinjil po svoji hiši. In ko je zagledal naš Ivan Slavelj beli dan, napolni se očetu sè slastjo serec. Po perstih stopa iz izbe in malo časa potem zapoje pod streho škoporeznica, ž njo pa se oglasi tudi oče Slavelj s pesmijo iz davno preteklih mladih dni.

Naši viri so ohranili iz istega večera še drug prigodljaj, kateri bode morda slabo zapisal ime očeta Slavlja v marsikatero deviško serec, ali jaz, vesten poročnik te resnične zgodbe, ne morem ga utajiti, ter prikrivati ga prihodnosti. Oče Slavelj zapali ogenj za večerjo, ter izmiva in napolni vsakoverstno lončeno posodo. Vzame iz stare vežne omare ječmenove kaše, moke in česar je sicer potreba. Ko pa pride do solnjaka, vidi, da je prazen. A kako narediti večerjo brez soli, ki je duša tečnemu jedilu? Stisne toraj solnjak pod pazduho in urno šine proti vasi, katera je bila nekoliko streljajev od njegovega bivališča. Tu pri prodajalcu in vaškem gostilničarji pripetila se je pregreha.

Slavelj si nakupi soli, zraven ukaže si prinesiti tudi polič dolenskega vina, ter ga izpije na srečo svojemu novorojenemu sinu. Ali ker ni bil vaju vinskih moči, premagajo ga tako, da gre isto noč brez večerje in nekoliko vinjen v listje, katero je bil nanosil k postelji svoje žene.

Za poznejšo pripoved zdi se nam potrebno, tu nekoliko o kraji govoriti, v katerem je prebivala naša vborna rodbina. Vas Bobovec je nekje na Slovenskem, kakor smo omenili že poprej; ima nekaj čez štirideset hiš, dva premožna kmeta, cerkev, šolo in farovž, v njem tri duhovne gospode. Skozi vas teče potok, pred njo razprostira se polje in ravnina, za njo pa se vzdiguje hribovje sè smerejšem ob-

raščeno. Kako četert ure Boboveu na strani stoji grad bobovških gospodov in to poslopje ima mnogo pomena za našo pripoved. Izvedeli smo, da je oče Slavelj v svojih neoženjenih letih tu sem hodil derva cepit in da je služila mati Slaveljka pri grajski gospej, predno se je preselila v revno kočo revnega Slavlja. Ali vernimo se zopet k pripovedi.

Naključilo se je bilo tako, da je naš junak še le drugo jutro bil sprejet v naročje svete cerkve. Ko pridejo domu iz božje veže in oče Slavelj ogleduje obličje svojemu rojeneu, zdelo se mu je sedaj mirnejše, lepše in prijaznejše.

Pobožna in pri štiridesetih letih še neomožena samotarka Meta, ki je morala biti pri taci rojstvih, priterdila je očetu, rekoč: „Glejte, na malih bodete čudeže videli, kakor je zapisano v evangeljskih bukvah.“

Slavlju odpro se usta od samega začudenja nad toliko vednostjo in odgovori jej ponižno.

„Prav praviš, Meta, ali jaz ne pričenjам z evangelijem, takrat zbiram se še le za pridigo in za to, kar pride iz „gospodovih“ ust.“

„To pa že ni prav“, odgovori Meta, „čemu moči zbirati? zakaj kar je božjega, gre po ravni cesti v serec, kar pa je peklenškega, izkuša se po ovinkih vtepti v vert naših duš.“

„Prav praviš, Meta“ in oče Slavelj si zgladi s čela temne lasé. Meta vmiva ročno malega Slaveljka v mlačni vodi, kar ji zastavi za nekaj časa tok gibčnega jezika.

Mi pa, da pridemo v okom vsaki zmešnjavi, porabimo to priložnost, ter navedemo nekoliko kerstnih imen.

Očetu Slavlju dali so ime svetega Antona, egipčanskega puščavnika. Ugenili so jo. Naš Anton izkušal je na vso moč posnemati sveti svoj izgled. Nikedar ni popival, ob naj večih praznikih vžil je zmerno in pametno kupo vina in samo o veliki noči najel se je mesa in belega kruha. V nedeljo popoldne ni zahajal na vas, ostajal je po „nauku“ pri domu, dejal raz sebe praznično obleko, ter se napravil v delavniško; potem pa je letal z veliko pazljivostjo in poterpežljivostjo za staro „Mavro“, edinim živinčetom svojega hleva, da mu ne uide z verta ali v zelnik ali pa v žito, in da mu ne objé mladih drevesec, katere je bil zasadil s pomladi. Sè svoje ženo je živel zložno in če je dejala ona tako, gotovo ni dejal on drugače. Nikedar ni godernjal, ako ni bilo zjutraj kosila ali če je hodilo devet dni zaporedoma eno in isto na mizo: v oblicah krompir ali pa kisló zelje. Saj je imel v miznici ovsenjaka; tega je jedel še z isto slastjo, kakor nekdanj, ko je še vaško drobnico gonil na pašo. V kratkem: oče Anton Slavelj je bil dober mož, pošten hišni gospodar, kateri je družil z varčnostjo tudi potrebno pobožnost. Zakaj vsak advent in vsako veliko noč se je razodel duhovnemu pastirju svojemu, ter prosil odpuščanja grehov. In kadar mu je storilo živinče, vergel je v cerkveno pušico desetico, ali pa postavil na oltar voščenege volička.

Ko je bil dopolnil pet in trideset let, oženil se je sè svojo ženo. In tudi tu bila mu je sreča mila. Barba postala mu je dobrodušna družica na potu življenja.

Prenašala je s poterpežljivostjo težave nove domačije in z enako radostjo, kakor je rezala poprej bogata grajska žita, žela je sedaj nizko klasovje po suhih rebrih, katera so bila prišla v last Slavljevim prednikom. Pobožna je bila še bolj kakor njen mož, po maši je ostajala vedno še pol ure v cerkvi, da je odmolila brezmašne molitve, kakor so za hišo in polje, za srečo pri živini in otrocih, zdihljaji do svoje patrone in svetnikov in svetnic.

S posebnim veseljem spominjala se je svojega očeta, ki je že davno počival, v življenji pa samotaril po Bobovski vasi, ter se redno živil z delom svojih rok. Njegova pobožnost slula je po vsem okraji. Vedel je vsakdo, da se je pobožni „Muha“ (tako so mu dejali) vselej, kadar mu je ušla pri mali nezgodi kaka po sedanjih pojmih čisto nedolžna kletvica, sè strahom okrog ozerl in z globokim kesanjem zdihnil: „za božjo voljo! zaklel sem.“ In potem v nedeljo gotovo ni pozabil spovednice in pozemeljskega očiščenja. Ime mu je bilo Janez, zatoraj so kerstili na materino posebno željo tudi malega Slavlja za Janeza, izveličarjevega kerstnika, da bi bil vsaj malo podoben očetu Muhi, kateri je tedaj že v zemlji ležal.

(Dalje.)

Emil Leon.

LITERARNI POGOVORI.

II.

Odgovor torej! A predno preidem na samo stvar, jedro najinega besedovanja, dovolite mi, čestiti gospod! dà obravnam prej nekoliko osebnih razmér, katere so v tesni zvezi z najino pravdo.

Kedor hoče vspesno delovati v javnosti, treba ne samo, da je pošten, treba tudi, da ga svet za poštenega pozna. Ena najneprijetnejših prikazni v našem narodnem življenji in gibanji je gerdo obrekovanje, tista pogubna rujà, katera se prime dobrega imena, naj bode še tako čisto in svitlo, ter ga razjeda, da ga do dobrega uniči. Delaj, govori, piši kar hočeš in kakor hočeš, imej v vsem svojem početji najčistejše, najblažje namene, tuja ti bodi dobičkarija, slavoohlepnost, naj te vedno in povsod vodi sama ljubezen do naroda — vse zastonj, vse ti nič ne pomaga! Ni ti bilo moči pridružiti se merodajni večini, imel si svoje misli, zdele so se ti ne edino prave, zdele so se ti boljše, zakaj nisi molčal? Imel si za svojo dolžnost govoriti; govoril si in pisal — to je pregreha, kateri ní odveze! Težko je nekaterim ljudém boriti se z dokazi, primejo torej za drugo orožje, katero jim je priročnejše. „Kaj hoče ta človek, kake skrivne namene imá? Kedo je in kaj je? O čem živi, kedo zaklada njegov list, katerega nam ni mogoča zatreti zè vsemi močmi? Nič se prav ne vé,

sumno je! Ni-li mogoče, priti mu do živega?“ Najde se človek, tudi take prikazni morajo biti med božjimi stvarmi, če tudi se prav ne ve, zakaj — najde se človek, kateri te vabi in vabi, da te izvabi; vplete te v prijazne pogovore, po tem sede za mizo ter piše in laže. Laže? — Ne, v vsem, kar piše, je nekoliko resnice; ali kako je vse zavito in zakrivljeno, vse na robe obrneno! V hipu je postala iz pravice krivica, iz resnice laž; z neko vražjo zvitostjo izpremenjeno je vse dobro v slabo; iz poštenega rodoljuba si izdajica!

Doživel sem mnogo „v življenja lepši polovici“. Kar sem vžil bridkega, prišlo mi je *od doma*. Vendar — in to povdarjam z nekim ponosom, pustite mi ta ponos, saj je moj edini! Vendar vse to ni mi eno samo trenutje omajalo globoko in široko ukoreninjene ljubezni do mojega naroda. Meni se ni zbudilo rodoljubje o tej in tej priložnosti, kakor se je temu in onemu pri nas, ki ga je neka čudovita prikazen hipoma izpremenila iz Savla v Pavla; in ne izgine mi, kakor je izginilo temu in onemu, ko je bil dosežen namen, enako sijajnemu kometu, ki pride, ne vеди od kod, sije nekoliko časa na nebu, potem gré zopet, ne vеди kam.

Jaz sem ljubil svoj narod, odkar se zavedam, in ljubil ga bodem ter delal zanj po svoji moči do zadnjega zdiha. Samopridno ni bilo moje rodoljubje, ni mi obrodilo ne dobička, ne slave; to je prava nesrečna, nevslušana, nerodovitna ljubezen, in ta ljubezen je, kakor je sploh znano, naj močnejša, naj zvestejša ljubezen. Ne, ta podoba ni prava, jaz ljubim svojo domovino, kakor svojo mater. Sin ne ljubi matere, ker je imenitna, gosposka, bogata; ne ljubi je tem bolj, čem več mu je dala; ljubi jo, zakaj? sam ne ve, ljubi jo, ker jo mora ljubiti, ker ne more drugače. Taka ljubezen ne pride čez noč človeku: kedor je ni prinesel sè sabo na svet, ne rodi mu je noben čudež.

Pravo rodoljubje torej ni zasluga, nikédo nima pravice ponašati se z njim; kedor ga nima, ne zaničujmo ga, milujmo ga. Ali kedor kaže rodoljubje, katerega v sereci ne čuti, on ni vreden našega spoštovanja. —

Gerdó se je delalo z mano, pisarilo se je o meni po slovenskih in nemških časopisih; černili so me, obrekovali in zasmehovali; jaz sem molčal in vse voljno prenašal — krepka je moja vera v moč resnice in pravice. Molčal sem do tega dné, če tudi so se čudili moji znanci in prijatelji, ter prigovarjali mi, naj vstanem, naj govorim, da se ne oberne proti meni latinska prislovica: „Kedor molčí, priznava, da je res, kar se govori.“ Zdaj ne smem dalje molčati, ako hočem vspešno delati na korist domovini.

Da bi hotel spisati „spomine slovenskega pisatelja“ — morebiti koristno, gotovo neprijetno delo — napisal bi jih lepo knjižico. Naj se nihče ne boji. Govoril bodem samo kolikor se mi zdí neobhodno potrebno, da se ne zamori mlado moje početje.

Kar sem gori govoril, to ne meri na Vas, čestiti gospod nasprotnik moj! Vi niste bili v tisti druhali. Vendar, ako se ne motim,

kaže se iz Vašega spisa, ne tolikanj iz beséd, kaže se tako rekoč iz duha Vašega spisa, da vse to, kar se je proti meni pisalo in govorilo, ni bilo čisto brez vpliva na Vašo sodbo o meni. Oprostite torej, da sem v pogovoru z Vami omenil te neprijetne stvari.

Za Vaš zadnji napad Vam sem zares hvaležen, ne čudite se! Dali ste mi kakor naprošeni zaželeno priložnost, da govorim o stvarih, o katerih bi mi bilo govoriti tudi brez Vaše prijaznosti. To, kar bodem Vam odgovarjal, in sicer kolikor moči mirno in tako, da ne bodem žalil nikogar, bode tudi odgovor slovenskemu občinstvu, pojasnilo nekaterih razmér, katere se mi vidijo pojasnila potrebne.

Kar podajate v začetku svojega sestavka iz mojega životopisa slovenskemu občinstvu, to je vse resnično — a hvalo naj vam vé za té podatke bodoči pisatelj slovenske literarne zgodovine, v katero vplete, bojim se, tudi mene, da bode več imén.

Res je tudi, kakor pišete, da sem bil leta 1866. začel z gospodom J. izdajati „Klasje“. To je tako umeti: Moje imé je bilo poleg gosp. J.-ega imena na čelu imenovane zbirke. Iz prijaznosti do gospoda J.-a obljubil sem mu, brez najmanjše odškodnine, svojo pripomoč pri uredovanji dela, katero se mi je zdelo koristno. Dati sem mu moral celo svoje imé, ker se drugače ni hotel poprijeti dela — in to ni bilo dobro! „Klasje“ je prineslo iz mojega peresa spis o Preširnu — to je bilo vse moje sodelovanje. Kar se je godilo pozneje, ne vem; z imenovano zbirko nisem dalje bil v nikaki dotiki več; delo mi je prišlo pozneje enkrat pred oči in še to ne vse.

Pri tej priložnosti zdi se mi potrebno opomniti, da z „Glasnikom“, katerega je bil začel g. J. izdajati v Mariboru, nisem bil v nobeni zvezi, kakor za gotovo vem da se je govorilo. Ko sem začel leta 1870. sam izdajati „Zvon“, poročil sem g. J.-u, naj mi pošlje vse naročnike svojega Glasnika; poslal mi jih je obilo število — vsem pošiljal sem „Zvon“, zastonj, iz same prijaznosti do svojega prijatelja; ali sem mu vstregel s to ponudbo ali ne, tega ne vem, — hvaležnosti nisem vaju iskat. —

Enako, kakor s „Klasjem“, godilo se je z „Mladiko“. Obljubil sem bil g. J.-u dati toliko in toliko gradiva, kar sem storil o pravem času; vse drugo prepustil sem njemu; samo, ako bi bilo kaj izgube, dejal sem mu, naj se oberne do mene, kar se ni zgodilo do zdaj.

Ker sem že toliko prisiljen govoril o gosp. J.-u, ne morem si kaj, da bi ne pristavil nekoliko prijaznih besedi o njem. S kakim serčnim veseljem sem ga bil pozdravil stopivšega prvič na slovensko polje slovensko! Izpoznal sem takoj, da to je talent. kakoršnega nam je živa potreba. Združiti se, delati z njim, podpirati ga po svoji moči, bilo mi je največe veselje. Koliko sem si obetal od njega! Da se mi ni izpolnila goreča želja, tega nisem jaz kriv, in pač tudi ne on. Zmagale so neugodne razmere! Še je čas; naj se verne, ako mogoče, zopet na polje, kjer mu rase lavor; z veseljem ga pozdravi slovenski svet, in zadnji ne bodem jaz med njim!

Dalje! Leta 1869. sem dal na svitlo „Pesmi“. Sitno je pisatelju govoriti o svojih izdelkih; vendar mi bode govoriti o Boris-Miranovih pesmih, ne o njih pesniški vrednosti; sodba o njej ne pristoji meni; tudi Vaša sodba in obsodba ne zadeva nje; a govoriti mi bode o „nenravnosti“ in „duhomornosti“ onih pesmi in spisov mojih sploh. Ste-li, čestiti gospod, dobro premislili, predno ste zapisali te besede? Veste-li, kaj mi očitata, česa me dolžite? Na tako obtožbo ne sme molčati, kedor se hoče šteti med poštenjake; in gorjé mu, ako izgubi svojo pravdo, ako ga ne oprosté, ne porečem, učeni sodniki, kateri sodijo po mertvih čerkah; gorjé mu, ako ga ne oprosté enoglasno porotniki, iz ljudstva izbrani možjé, cvet in živa vest naroda; možjé, ki imajo bistro, ne s predsodki napolnjeno glavo, hladno kri in gorko sercé; možje in — v tej sodbi smejo soditi tudi žené, ki med svetom živé, ki poznajo gorko življenje in njegove potrebe. Pred takim sodiščem bodem se zagovarjal, drugikrat, ne zdaj — stvar je preimenitna, da bi jo razpravljaj tako mimo gredé.

„Kako osodo so imele te pesmi“ vprašate; ako merite s tem vprašanjem na njihovo razprodajo, bodite mirni: takega materijalnega vspeha niso imele pri nas pred njimi, to smem reči, še nobene „Pesmi“. Da bi ga bile samo bolj zaslužile.

Očitata mi dalje, da sem izdajal leta 1870. „Zvon“, ter konci istega leta že ustavil izdajo. Kaj mi očitata? Izrekel sem bil javno, ne vem že v kateri številki, iskati nimam časa, da bodem izdajal „Zvon“ leto dni. Kar sem obljubil, to sem storil. Izdajati ga dalje ni mi bil nikoli namen. Imel sem druge, dolžnostne posle, ki so zahtevali vse moje moči. Časnikariti nisem bil nikedar namenjen. Ustanoviti sem hotel list, ter ustanovljenega in uterjenega izročiti sposobnejšemu možu. Zakaj ga ni prevzel? List je imel nad 1100 naročnikov, kar Vam s knjigo izkažem, ako želite.

„Dunajski soneti“, pišete dalje, „šli so z mirom.“ Kaj pa so hoteli početi, storivši svojo dolžnost? Dva natisa v polovici leta, redka prikazen pri nas! — to morebiti vendar nekoliko priča, da so bili mnogokomu po volji. Vi jih imenujete „lažnjive“! Gospod, vse, kar je prav! a za to besedo moral bi Vas morebiti drugače prijeti; laži si očitati ne dam, nikomur, tudi Vam ne, zapomnite si to; laži poštenjak ne očita nikomur brez dokazov v roki! —

Čas je, da končam za zdaj. Kar se tiče osode novega lista, katera Vas tako skerbi, bodite potolaženi! „Zvon“ ima že zdaj, ko to pišem, nad tisoč naročnikov, in vedno še prihajajo. Veselje je, delati za tako ljudstvo, kakoršno je naše! Vi sicer pišete: „Slabo znamenje za slovensko ljudstvo bi bilo, ko bi tako slovstvo med njimi se ohranilo.“ Jaz pa pravim: Dobro znamenje! Bog živi slovensko ljudstvo!

Listnica uredništva. Obilo naročevanje, kakoršnega se nismo nadejali, nas je spravilo v neko zadrego. Naročnikov imamo iz vseh stanov, nemogoče je vsakemu vstreči; da bi „Zvon“ ugajal vsaj večini, da bi našel vsak bralec vsaj en spis v vsaki številki, kateri mu je po volji! Čestite naročnike, katerim ne zadostujeti prvi številki, prosimo, naj poterpé, morda vendar pride s časom kaj na verstó, kar jim bode godilo. Veselo je, a tudi neprijetno pisatelju, videti, da ves svet ne vem česa pričakuje od njega; čudežev ne znamo delati, a storili bomo, kar je v naši moči, da opravičimo kolikor toliko veliko zaupanje, katero v nas stavi slovensko občinstvo.

Prosili smo že v prvi številki čestite pisatelje slovenske, in to prošnjo ponavljamo zdaj, naj nam ne pošiljajo pesmi, razen, ako bi bile nenavadno dobre; posebno pa ne takih, „ki pojo o ljubezni“, tudi takih ne, kakoršna je pesem iz katere posnememo nekoliko verstic. V pesmi z naslovom „Slovenskemu národu“ poje pesnik:

Verzi naposled tja v kót	Pusti brezkoristni lov
Nepotrebno zarjavelo šaro,	Po nebistvenih izmišljotinah,
Sleci vseh razvad obleko staro,	Ter ne išči sreče po višinah —
Ter nastopi svetlo pót,	Zemlja stališ je gotov;
Pametno dejavnega življenja --	Ona tvoje stalno je podnožje
Vadi se modérnega mišljenja	In ponuja ti darove božje.

Revni moj slovenski rod,
 Razdeján, oslavljen in nesložen
 Sploh za samostalnost še nezmožen
 Dosti že preterpel si nezgod;
 Tisoč let te robstva jarem tlačí
 In mračnjaštvo tvoj napredek pačí.

i. t. d.

Gospod pisatelj ima gotovo prav dobre namene; njegovih sveti so gotovo prav „praktični“, samo da to ni pesem, to je rimana proza. Takih in enakih pesmi nam se je poslalo obilo; ni nam moči verjeti, da bi s takimi poezijami vstregli Zvonovim bralcem. Sicer pa naj ne mislijo gospodje pisatelji, da samo za to že, ker se njih spisi ne jemljó v „Zvon“, niso za nič. „Zvon“ ima posebne nazore o poeziji in prozi, katerih se bomo držali, a vrivali jih ne bodemo nikomur. Torej brez zamere!

Listnica opravištva. Silno neprijetno nam je, da se je druga številka tudi zakasnila; prosimo torej čé. gg. naročnike še enkrat, a tedaj upamo zadnjič, da blagovoljno poterpé. Nekoliko krivo té zamude je to, da smo dali prvo številko še enkrat natisniti, nekoliko pa tudi druge nerodnosti. Upamo, da mladi list skoraj prestane svoje otročje bolezni. Vsak naročnik prejme sedaj dve številki.

Ker smo dali še enkrat natisniti prvo številko, in sicer več odtisov, kakor je do sedaj naročnikov, moremo postreči z njo tudi novim naročnikom.

g. A. H—h v T. Radi vam izpolnimo željo. — g. Br—r v C.; g. J. Kl—č v T.; Fr. N—k, „mladenič“ v Barovcih — brezplačno! — G. Iv. Rajši zastoj! — g. Fr. Ž—r v Sl. Poterpimo. — g. J. L—c v Lj. Počakali! — G. M. D—r v Gl. „Na ogled“ se „Zvon“ ne pošilja. — g. Jos. L—n, real. Poslali smo Vam 3 odtise na ljublj. realko, a vernili so se z opazko, da tam niste znani. Morebiti se je vrnila pomota pri vpisovanji, prosimo odgovora!

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in F. Löb.